שיהו קני הכפרים פנויים בקורים לספק להם מזונותיהם

למימרא דתקנתא דכרכין הוי והתנן חל להיות בשני כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ואם איתא ליקדמו ליום הכניסה? הוו להו עשרה ועשרה לא תקינו רבנן. ת"ש חל להיות בחמישי כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ואם איתא ליקדמו ליום הכניסה דאחד עשר הוא מיום הכניסה ליום הכניסה לא דחינן. תא שמע א"ר יהודה *אימתי במקום שנכנסים בשני ובחמישי אבל מקום שאין נכנסים בשני ובחמישי אין קורין אותה אלא בזמנה ואי סלקא דעתך תקנתא דכרכין היא, משום דאין נכנסים בשני ובחמישי מפסדי להו לכרכין? לא תימא "כדי שיספקו מים ומזון" אלא אימא "מפני *שמספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכין": כיצד חל להיות בשני בשבת כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום וכו': מאי שנא רישא דנקט סידורא דירחא ומאי שנא סיפא דנקט סידורא דיומי? איידי דמיתהפכי ליה נקט סידורא דיומי: חל להיות בע"ש וכו': מתני' מני? אי רבי אי רבי יוסי מאי רבי דתניא חל להיות בע"ש כפרים ועיירות גדולות מקדימין ליום הכניסה ומוקפין חומה קורין בו ביום ר' אומר-אומר אני לא ידחו עיירות ממקומן "אלא אלו ואלו קורין בו ביום מאי טעמא דת"ק? דכתיב "בכל שנה ושנה" מה כל שנה ושנה עיירות קודמות למוקפין אף כאן עיירות קודמות למוקפין ואימא "בכל שנה ושנה" מה כל שנה ושנה אין נדחין עיירות ממקומן אף כאן לא ידחו עיירות ממקומן? שאני הכא דלא אפשר ורבי מ"ט "בכל שנה ושנה" מה כל שנה ושנה אין עיירות נדחין ממקומן אף כאן לא ידחו עיירות ממקומן ואימא "בכל שנה ושנה" מה כל שנה ושנה עיירות קודמות למוקפין אף כאן נמי עיירות קודמות למוקפין? שאני הכא דלא אפשר, מאי ר' יוסי דתניא *חל להיות בערב שבת מוקפין וכפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום רבי יוסי אומר אין מוקפין קודמין לעיירות אלא אלו ואלו קורין בו ביום מ"ט דתנא קמא? דכתיב "בכל שנה ושנה" מה כל שנה ושנה עיירות בארבעה עשר וזמנו של זה לא זמנו של זה אף כאן עיירות בארבעה עשר וזמנו של זה לא זמנו של זה ואימא "בכל שנה ושנה" מה כל שנה ושנה אין מוקפין קודמין לעיירות אף כאן אין מוקפין קודמין לעיירות? שאני הכא דלא אפשר מ"ט דר' יוסי? "בכל שנה ושנה" מה כל שנה ושנה אין מוקפין קודמין לעיירות אף כאן אין מוקפין קודמין לעיירות ואימא "בכל שנה ושנה" מה כל שנה ושנה *זמנו של זה לא זמנו של זה אף כאן זמנו של זה לא זמנו של זה? שאני הכא דלא אפשר, וסבר רבי עיירות לא דחינן ליום הכניסה והתניא *חל להיות בשבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בע"ש ומוקפות חומה למחר ר' אומר-אומר אני הואיל ונדחו עיירות ממקומן ידחו ליום הכניסה? הכי השתא התם זמנם שבת היא והואיל דנדחו ידחו והכא זמנם ערב שבת, כמאן אזלא הא דאמר רבי חלבו א"ר הונא פורים שחל להיות בשבת "הכל נדחין ליום הכניסה" הכל נדחין סלקא דעתך והא איכא מוקפין דעבדי למחר אלא כל הנדחה ידחה ליום הכניסה, כמאן? כרבי. דכולי עלמא מיהא מגילה בשבת לא קרינן, מאי טעמא? *אמר רבה הכל חייבין בקריאת מגילה *) (ובתקיעת שופר) ואין הכל בקיאין במקרא מגילה גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דלולב רב יוסף אמר מפני שעיניהן של עניים נשואות במקרא מגילה תניא נמי הכי אע"פ שאמרו כפרים מקדימין ליום הכניסה גובין בו ביום ומחלקין בו ביום אע"פ שאמרו אדרבה משום דאמרו הוא אלא הואיל ואמרו שכפרים מקדימין ליום הכניסה גובין בו ביום ומחלקין בו ביום מפני שעיניהם של עניים נשואות במקרא מגילה "אבל

שמחה

*) [ליתא בהלכות וברי"ף ורא"ש גם מהרש"א מוחק זה]

ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים. קשה אמאי לא קאמר ויוליאנה מרשות היחיד לרשות הרבים דאורחא דמילתא הוי טפי ויש לומר דמרה"י לרה"ר לא טעו אינשי אבל זימנין שהמגילה קיימא כבר ברשות הרבים ויעבירנה ארבע אמות בגווה ועי"ל *דלהכי לא נקט מרשות היחיד לרשות הרבים לפי [שלפעמים] שאין שם חיוב חטאת (*כיון) שלא היתה עקירה ראשונה לשם כך כגון המפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך עליהן להוציאן דפטור מהאי טעמא (שבת דף ה:): **ויעבירנה** ארבע אמות ברשות הרבים. אבל מילה בשבת אין לדחות דהא חמירא *שכן נכרתו עליה י"ג בריתות וגם אין אדם מל אלא אם כן הוי בקי דסכנה יש בדבר אך נשאל לר"י הלוי איך תוקעין במוצאי יום הכפורים והלא אסור לעשות מלאכה *עד שיבדיל ותו שמא ילך אצל בקי כדחיישינן בר"ה שחל בשבת ואם כן היה לנו למיחש להאי גזירה ותירץ דמשום דתקיעת שופר חכמה ואין מלאכה וגם לא חיישינן שמא ילך אצל בקי דמשום תקיעה אחת *שאינה אלא משום זכר ליובל לא אצטריך כולי האי כראש השנה דאורייתא היא וצריך שלשים קולות ורבינו שמואל אומר דדוקא בשבת ובר"ה דאם מעבירו ארבע אמות ברשות הרבים איכא איסורא דאורייתא בהא ודאי יש לחוש אבל במוצאי יוה"כ דאפילו אם מעבירו ד' אמות ברשות הרבים לא הוי אלא איסור דרבנן בהא ודאי לא גזר דהוי גזירה לגזירה: **ורב** יוסף אמר מפני שעיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה. ע"כ נ"ל דרב יוסף לא פליג אטעמיה דרבה דהא גבי שופר ולולב ליכא טעמא אחרינא מכל מקום קאמר הכא טעמא אחרינא משום דאיכא נפקותא מיהא במקדש דליכא שבות ואפ"ה אסור משום האי סברא דקאמר רב יוסף:

הוה

למימרא דתקנתא דכרכין היא. "כדי שיספקו" משמע כדי שיהו פנויין ליום השמחה: **אלא אימא מפני שמספקין.** שכר הוא להם בשביל שהן מספקין הלכך היכא דאין נכנסין לא קולא הוא לגבייהו ואין כאן שכר: **סידרא דירחא.** דקתני בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו כסדר מנין החודש וכשבא לפרשה נקט סדר ימי השבת ושמעינן ימי החודש לאחריה. חל להיות ערב שבת כפרים מקדימין ליום הכניסה הרי י"ג חל להיות בשבת (א) הרי י"ב חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום הכניסה הרי י"א, ומשני "איידי דמיתהפכי ליה נקט סידורא דיומי" כלומר ע"י שאם היה אוחז ימי השבת לפי סדר ימי החדש יהו נהפכין לו וטועה בגירסתו השונה את המשנה, לפי שהיה צריך להזכירן לאחוריו "אחר השבת" דהיינו י"א, בשבת י"ב, ערב שבת י"ג, מתוך כך הוא בא לידי טעות להכי נקט סידורא דיומא וסדר החודש הבא לו לאחוריים אינו מזכירו בפיו דהרי מאליו הוא נשמע ואין כאן עוד טעות: **מני מתני'.** דקתני חל להיות ע"ש עיירות ומוקפות חומה קורין בו ביום אי רבי אי רבי יוסי: **בכל שנה ושנה.** להיות עושים את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה ושנה כל השנים יהו שוות: **דלא אפשר.** דאם כן לא יקדמו עיירות למוקפין שאינן יכולין לקרות בשבת: **מה כל שנה ושנה עיירות בי"ד.** לכך אין נדחות ממקומן ודלא כתנא קמא דרבי: **זמנו של זה לא הוא זמנו של זה.** הלכך לא עבד כתנא דמתני' כו': **דלא אפשר.** דאי לא מקדמת להו למוקפין צריך אתה לעקור עיירות מפני מוקפין או יקראו ביום אחד: **הכא ערב שבת זמנם.** ואין לך צורך לדוחן: **הכל חייבין.** ומתוך שהוא מחוייב בדבר הוא בהול לצאת ידי חובה: **ויעבירנה ארבע אמות.** ואפילו לן בשדה ומגילה בידו יש לגזור על הדבר: **נשואות למקרא מגילה.** לקבל מתנות האביונים ואי אפשר בשבת: **גובין בו ביום.** שמקדימין בו לקרות גובין הגבאים מתנות האביונים ומחלקין לעניים: **אדרבה.** משום דאמרו להקדים את הקריאה הוא דאמרו להקדים את המתנות כדמפרש תנא טעמא ואזיל "מפני שעיניהן של עניים כו'":

שמחה

כב א ב מיי' פ"א מהלכות מגילה הלכה יד:

[עי' תוס' ר"ה כט: ד"ה שמא ותוס' סוכה מג. ד"ה ויעבירנו ותוס' ביצה יח.]

כג ג מיי' שם הלכה יג טוש"ע א"ח סימן תרפח סעיף ו:

כד ד ה מיי' פ"ב שם הלכה יד טוש"ע שם:

[יבמות ה:]

◆

רבינו חננאל

כו'. הכפרים מקדימין ליום הכניסה מפני שמספיקין מים ומזון לאחיהם שבכרכים. וכן תנא דבי שמואל ואקשינן הלא עזרא אחר שבאו לא"י ובנו הבית תיקן קריאת התורה בב' ובה' ובמנחה בשבת. ובימי מרדכי ואסתר שהיו בימי כנסת הגדולה לא היתה תקנה זו ואין שם עדיין יום הכניסה. ואיך אמר משנתינו אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה ומצאנו בתלמוד א"י כך. וכי מרדכי ואסתר מתקינין סמניהן כדאמרן להיותם מקדימין ליום הכניסה על מה שעזרא עתיד לתקן יום הכניסה להיות קורין בס"ת בב' ובה'. וא"ר מנא נמי מי שסידר את המשנה סמכה למקרא משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר. כיצד חל להיות בשני כפרים ועיירות. גדולות קורין בו ביום. ומוקפין חומה למחר: ירושלמי כל הני דתנינן חל להיות בארביסר אנן קיימין. א"ר יוסי מתניתא אומרת כן. ומוקפת חומה למחר. א"ר יוסי לית כאן חל להיות בשני דאם מקלע צומא רבה (ע"ש) חד בשבא ואף על גב דאם חל י"ד באדר להיות בשני או בשבת יבא פסח בב' או בד' לא הביאה המשנה להוסיף שחלו ממש אלא סדור דיומי נקט. והכי קאמר אילו חל להיות בב' אין מקדימין וקורין בה'. (קורין בה') דמיום הכניס' ליום הכניסה לא דחינן חל להיות בע"ש כפרים קורין בי"ג. חל להיות בשבת כפרים ועיירות גדולות קורין בי"ב. חל להיות באחד בשבת כפרים קורין בי"א. ואקשינן ומ"ש מעיקרא נקיט סידורא דירחא כו' כדתנן מגילה נקראת בי"א כו'. פי' נקיט תנא בי"א לחדש בי"ב לחדש בי"ג לחדש. כסדר החודש. ואח"כ שנה חל להיות בשני בג' בד' ובה' בשבת באחד בשבת. ופרקינן איידי דמיתהפכין ליה נקיט סידורא דיומי. פי' אלו שנה התנא סדר ימי החדש ושנה חל להיות י"ד באדר באחד בשבת כפרים מקדימין בה' ליום הכניסה שהוא י"א לחדש. חל להיות יום י"ד בד' קורין בב' בי"ב. ואם חל להיות בג' קורין הכפרים ליום הכניסה שהוא י"ג לחדש. הנה נמצאו הימים מתהפכים מאחד בשבת ליום רביעי. ומיום ד' יחזור ליום ה'. וכן בשבת ובע"ש כסדר הזה לפיכך אחז סדר הימים של שבוע. מני מתני' דקתני שאם חל י"ד להיות בע"ש כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בע"ש או ר' או ר' יוסי. ר' דתניא ר' אומר אומר אני לא שידחו עיירות ממקומן אלא אלו ואלו עיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בע"ש. ר' יוסי מאי היא דתניא חל להיות בע"ש כו'. ר' יוסי אומר אומר אני לא שיקדמו מוקפות לעיירות אלא מוקפות ועיירות קורין בו ביום ודבריהן פשוטין הן. ואקשינן וסבר ר' לא ידחו עיירות ממקומן. והתניא חל להיות בשבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בע"ש ומוקפות חומה למחר ביום ראשון. ר' אומר אומר אני הואיל ונדחו עיירות מיום י"ד ידחו ליום הכניסה. ופרקינן הכי השתא התם שבת זמנם ולהדחות עומדים ידחו ליום הכניסה הכא ע"ש זמנם לאו לדחויי עומדים. הלכך יקראו בזמנם. *)ור' היא דאמר כל הני דחיין ידחו ליום הכניסה כו'. דכ"ע מיהת בין ר' בין ר' יוסי בין רבנן דפליגי עלייהו. מגילה בשבת לא קרינן לה. מ"ט אמר רבה הכל חייבין במקרא מגילה ואין הכל בקיאין בה כו'. כדאמרן היינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגילה. כולהו חדא גזירה היא שמא יעבירם ד' אמות ברה"ר. ואסיקנא במס' סוכה מפני מה אין לולב דוחה שבת ביום טוב ראשון והלא מצותו מן התורה אפי' בגבולין. ואוקימנא משום דלא ידעינן בקביעא דירחא ומספק לא דחינן שבת והיינו טעמא דמגילה והיינו טעמא דשופר. רב יוסף אמר מפני שעיניהן של עניים נשואות למקרא מגילה. וכיון שקורין ליום הכניסה כך גובין ומחלקין מעות של פורים ביום הכניסה. אבל

שמחה

*) נראה דחסר וצ"ע א"ר חלבו א"ר הונא פורים שחל בשבת כל הנדחה ידחה ליום הכניסה ור' היא וכו'.

[לעיל ב: לקמן ה.]

[לקמן יט.]

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה סידרא וכו' חל להיות בשבת כפרים מקדימין ליום הכניסה הרי י"ב:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ויעבירנה כו' עד שיבדיל. עי' שבת דף קנ ע"ב: בא"ד שאינה אלא כו' עי' שבת דף קיד ע"ב תוס' ד"ה ואמאי ליתקע:

[תוספתא פ"א]

[לעיל ג.]

[תוספתא פ"א]

[לקמן ה.]

פסחים סט.
סוכה מב:
ר"ה כט:
[ביצה יז:]

שיטות במקרה שחל י"ד בע"ש

ת"ק דרבי:
כפרים ועיירות מקדימין ליום הכניסה

ת"ק דר' יוסי:
כפרים ומוקפין מקדימין ליום הכניסה

רבי/ר' יוסי:
רק כפרים מקדימין עיירות ומוקפין קורין בו ביום

* סוגריים לשם דילוג, בתוכם נמצא לשון דברי תיקון

* אחרי הסוגריים בא הלשון המתוקן

מבנה
△ (מחלוקת) שאלות
▽ תשובות
═

"ואם איתא"

נושא/מבנה
○ רבי/ר' יוסי דעות במשנתנו דאם חל י"ד בע"ש עיירות ומוקפין קורין בו ביום
⋈ מאי רבי/ר' יוסי
〰 מאי טעמא דת"ק ורבי/ור' יוסי
⌂ (מחלוקת) "ואימא" הצעות חלופיות
⬠ "שאני הכא" דחיות

מבנה
◇ "שבת" סימן לצורך השוואה בהמשך הגמ'

נושא/מבנה
✉ דעות למה אין קורין את המגילה בשבת